Samhälle och
Socialt Utbud

SOS Aktuellt

Tidningen som för den finlandssvenska handikappades talan och granskar det sociala utbudet

ISSN 1795-410X
Prenumerera för 12€
1/2014
Februari

EN TUR I NATUREN – ÄVEN FÖR HANDIKAPPADE.

Företaget Zoomcamp Åland vill göra Åland mer tillgängligt för personer med någon form av funktionsnedsättning och har investerat i fordonet Zoomuphill som tar sig fram lika bra i skog och mark som på snö och lös sand.

– Fordonet ökar min självständighet och ger mig helt nya möjligheter att göra sådant som varit omöjligt hittills, säger företagets vd Miina Fagerlund, själv rullstolsburen.

s.8-9

Foto: Daniel Eriksson

SOS Aktuellt

Adress:
Apollogatan 15 A 7,
00100 Helsingfors

Telefon: 044 555 4388

Ansvarig utgivare:
Finlands Svenska handikappförbund
09 496 446

Ansvarig redaktör:
Anna Caldén
Ordförande för Finlands Svenska Handikappförbund

Redaktionschef:
Daniela Andersson
044 555 4388
daniela.andersson@kolumbus.fi

Medarbetare
Tom Sörhannus
Christina Lång
Thomas Rosenberg
Helena Forsgård
Malin Johansson
Mari Pennanen

Layout
Erkki Tuomi / Neodesign

Tryckeri
KSF Media Ab
ISSN 1795-410X

Artiklar, feedback, insändare
daniela.andersson@kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du ha tidigare utgivna nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

www.sosaktuellt.fi

Innehåll

s.2-3 **Specialsjukvård och medicinsk rehabilitering måste slås ihop**
Ulf Gustafsson

Grattis SOS Aktuellt 10 år!
Daniela Andersson

s.4-5 **SOS Aktuellts första chefredaktör tar över Åbo Underrättelser**
Daniela Andersson

Hälsningar från fronten!
Erik Munsterhjelm

s.6-7 **Hur ska vi ha't med Kårkulla?**
Thomas Rosenberg

Klara visioner och hopfulla drömmar på Kårkulla
Malin Johansson

s.8-9 **Specialfordon öppnar nya dörrar för funktionshindrade**
Helena Forsgård

s.10-11 **Unga behöver mera personligt stöd än de får nu**
Daniela Andersson

Bättre stöd när barn och ungdomar är delaktiga
Christina Lång

s.12-13 **Familjen kämpar för personlig assistans**
Christina Lång

Personlig assistans är enligt handikappservicelagen en subjektiv rättighet för en person med gravt funktionshinder
Christina Lång

KÅSERI: **Influensan kommer**
Gnällspiken

s.14-15 **300 liter blåbär räddade resan!**
Pernilla Nyland

NOTERAT: **Justitieminister Henriksson: teckenspråkslagen ska skapa klarhet i teckenspråkigas rättigheter**

NOTERAT: **Finlandssvenskarna ger hemkommunens social- och hälsovårdsservice godkänt**

NOTERAT: **Får du den information du behöver på svenska?**

NOTERAT: **Tillgängligt i Esbo**

s.16 **Händelsekalendern 2014**

Vill du annonsera i SOS Aktuellt?

Priser 2014
Helsidesannons: 600 euro
Halvsida: 300 euro
¼ sida: 150 euro

Vill du ha annons i annat format? Tag kontakt så anpassar vi priset till din annonsstorlek!
Medie-kort finns på www.sosaktuellt.fi

Kontakta:
Annonsansvarig:
Daniela Andersson,
044 555 4388,
daniela.andersson@kolumbus.fi

Utgivning och prenumerationer 2014

Deadlines SOS Aktuellt 2014

Nummer 2. Deadline tisdagen den 1 april.
Utkommer vecka 15.
Nummer 3. Deadline tisdagen den 20 maj.
Utkommer vecka 22.
Nummer 4. Deadline tisdagen den 19 augusti.
Utkommer vecka 35.

OBS! Oklar! Nummer 5. Deadline tisdagen den 7 oktober. Utkommer vecka 42.

Nummer 6. Deadline tisdagen den 25 november. Utkommer vecka 49.

Fortlöpande årsprenumeration för papperstidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenumeration: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck. Vid lösnummersbeställning fakturerar vi 1,50 euro i hanteringsavgift. Utrikesporto: 5 eur (Europa), 10 eur (Övriga världen). Tillgängligt format för synskadade (rtf-format, tidningen kommer i e-posten) kostar endast 7 euro/år.

1. Beställ via internet.
Fyll i prenumerationsblanketten på www.sosaktuellt.fi eller e-posta pren@sosaktuellt.fi

2. Eller ring 044 555 4388, eller Handikappförbundet 0500 418 272

LEDARE

Specialsjukvård och medicinsk rehabilitering måste slås ihop

Trots att det stora flertalet goda medborgare vurmar för en ökad jämlikhet, så känns det ändå ibland som om olikheterna i samhället bara skulle öka. Orsaken är enkel. Ingen har något emot att ha det litet bättre än alla andra. Och de flesta tycker att just deras arbete är mera värt än grannens. Makaroniborrare och koncernchefer har alla lika bråttom. Därför bör vi vara speciellt nöjda över att vi idag har en ny handikappservicelag som är en första lag för alla personer med funktionsnedsättning i Finland.

Tyvärr så råder det inte samma konsensus mellan den kommunalt finansierade specialsjukvården och den medicinska rehabiliteringen som finansieras av FPA. Ännu för en tid sedan hade varje neurologisk skada eller sjukdom i princip sin egen rehabiliteringscentral. Reumatikerna hade till och med sitt eget sjukhus. Att man måste koncentrera särskilt små grupper av personer med samma sjukdom eller skada till samma rehabiliteringsanläggning togs för givet. Helt enkelt för att det annars är omöjligt för rehabiliteringsproducenten att samla på sig den erfarenhet och kompetens som rehabiliteringen förutsätter.

Idag har Reumasjukhuset lagts ner och ersatts av en ”linje” för upphandling av medicinsk rehabilitering för reumatiker. Övriga linjer som har konkurrensutsatts av FPA är den allmänna, den för skador på sinnesorganen och den neurologiska.

En frisk ryggmärgsskadad person behöver i princip ingen annan vård än ett piller som profylax mot urinvägsinfektion, litet vitamin och regelbuden fysioterapi. Jag *tror* att detta även gäller många andra grupper. Om man frånser de som ansöker om rehabilitering för att avlasta familjen, bryta tristessen på sitt boende, få träffa vänner och idrotta så har vi kvar alla dem som försöker slippa institutionsvård. Alltså sådana som har familj, arbete, vänner och ett aktivt kulturliv. Men hur mycket de än skyr all vistelse på institution så är de tvungna att ta skeden i vacker hand den dag skadan börjar orsaka problem i vardagen. Vanliga följder av ryggmärgsskada som jag har personlig erfarenhet av är molande värk och olidlig smärta, spasticitet, svindel, frossa och svettningar, tryck- och skavsår som inte läker sig, förstoppning, diarré och återkommande urinvägsinfektioner. Samt blodiga katetrar, olidlig kroppsställning, obekväma eller hopplösa hjälpmedel, slem och misslyckat sexualliv. Bara för att nämna några typiska exempel.

Att trygga en fungerande vardag för en person som är tvungen att lära sig leva med följderna av en neurologisk skada eller sjukdom skulle man tro att skulle ha högsta prioritet inom den medicinska rehabiliteringen. Besvikelsen är därför stor när det går upp för den drabbade på institutionen att medicinsk rehabilitering inte har något med att lindra sviterna av hans eller hennes skada eller sjukdom att göra. Tvärtom, rehabiliteringsanstalten tar inte emot en om man inte är frisk.

För att man skall kunna tala om ”medicin” så måste en rehabiliteringsperiod kunna omfatta åtminstone en läkarundersökning. Ifall det behövs måste det därtill också vara möjligt att ta vissa prover, till exempel för att fastställa blodvärden och utesluta infektioner. Därtill bör det finnas tillgång till olika slags specialapparatur till exempel apparatur för konditionering av peristaltiken, smärtlindring, och ultraljud. Att man under perioden skall ha möjlighet till anpassning och utprovning av hjälpmedel är ett absolut måste. Likaså träning av nya metoder och rutiner. Så som finansieringen är upplagd idag har FPA inte rätt att upphandla någonting av allt detta.

Finansieringen av den av FPA finansierade medicinska rehabiliteringen och den kommunala specialsjukvården måste slås ihop!

Ulf Gustafsson
Verksamhetsledare
Finlands Svenska Handikappförbund

REDAKTÖRENS ORD

Grattis SOS Aktuellt 10 år!

SOS Aktuellt är redan tio år! Så det blir jubileumsår för hela slanten med spännande satsningar och ämnen från när och fjärran. Jag intervjuade tidningens första chefredaktör Pär Landor i förra veckan. Vi gratulerar det varmaste också honom till nya jobbet som chefredaktör för landets äldsta tidning Åbo Underrättelser.

Idén till SOS Aktuellt föddes av bland andra FDUV:s dåvarande verksamhetsledare **Mikael Lindholm**, Finlands Svenska Handikappförbundets verksamhetsledare **Ulf Gustafsson, Boris Björklund** från Socialförbundet och **Sergius Colliander** från Finland Svenska Synskadade. Primus motorgänget hittade **Pär Landor** som verkställde det praktiska och lade grunderna för den journalistiska helheten och 2004 såg det först numret dagens ljus. Tidningen såg nästan helt annorlunda då och det var många som tog fel och trodde att vi var en dagstidning eftersom utseendet var likadant. Därför bestämde jag mig för att slopa texter på pärmen, jag ville att tidningen skulle ha en egen kännspak ”look”. Jag tog över tidningen 2005. Då hade det varit ett uppehåll i tidningsutgivningen, av för mig okända orsaker, och under min första vecka fick jag ta emot skäll av Svenska Kulturfondens dåvarande direktör för uppehållet trots att jag inte överhuvudtaget bar ansvarig för den saken. Jag minns hur indignerad jag blev över det men idag kan jag glatt bjuda på den ogärningen. Om det inte började så bra så har det fortsatt desto bättre. Svenska Kulturfonden var medfinansiär i början och Konstsamfundet har under alla dessa år gett oss stipendium som vi är oerhört stolta och tacksamma för! Den största tacken riktar vi ändå till RAY (Raha-automaattiyhdistys) för tio år av oförtrutet stöd. Det betyder att vi samtidigt tackar det finländska spelfolket, utan er som spelar RAY-spel finns inte RAY och utan RAY skulle inte SOS Aktuellt finnas. Tack också till alla medverkande under åren, ni är många men ingen glömd. Under dessa tio år har många medarbetare kommit och gått men en person som varit med från början är fortfarande kvar och det är vår superba lay outare Erkki Tuomi! Kiitos Eki kaikesta tähän asti, jatketaan vielä 10 vuotta eteenpäin eikö niin?

Daniela Andersson
Redaktionschef

RAY TUKEE ray RAY STÖDER

SOS Aktuellts första chefredaktör tar över Åbo Underrättelser

För tio år sedan blev Pär Landor tillfrågad att starta upp SOS Aktuellt. Den första mars tillträder han som ny chefredaktör för landets äldsta tidning.

Text och bild:
Daniela Andersson

Nagubördiga Pär Landor startade upp SOS Aktuellt på uppdrag av en aktiv klick inom handikappsektorn för exakt tio år sedan. Det har runnit mycket vatten under broarna sedan dess och den 1 mars tillträder han som chefredaktör på landets äldsta tidning Åbo Underrättelser.

Pär Landor är sig lik trots att jag inte sett honom på närmare åtta-nio år då han gav över SOS Aktuellt åt mig 2005. Han svär fortfarande på ett underhållande Jörn Donnerskt-sätt och kan få in en svordom på det mest oväntade ställen. Vi träffas på Åbo yrkeshögskola där han ännu några veckor huserar, till det yttre är han slankare än jag minns, och kortare, fast det kan förstås bero på mina klackar. Jag kan sammanfatta Landor med ett ord: snärtig. Jag kan tänka mig att medianomstuderande på yrkeshögskolan haft väldigt roligt under de år de fått ha honom som lektor. Föreläsningarna måtte ha varit väldigt underhållande. Landor har lett sin studentredaktion och undervisat i multimediekunskap korrekt enligt tidens digitala anda; snabb leverans av rörlig bild, ljud, stillbild samt text på nätet som ett litet inhemskt Aftonblad. Jag antar att det är en av orsakerna till att han nu tar över landets äldsta tidning. Landor och jag frilansade båda för HBL runt åren 2004-2005 och jag minns honom som väldigt ärlig, rakt på sak och tydlig, någonting som enligt ledarskapshandböckerna anses som goda ledaregenskaper. Hur ÅU kommer att se ut under Landors ledning kan jag däremot inte uttala mig om men att han brinner för det lokala och har lång erfarenhet både från finskt och finlandssvenskt håll är ovärderligt.

– Jag har sett yrket ur många olika synvinklar, det är bra att ha erfarenheter från olika redaktioner. Och jag tycker att det inom alla karriärer borde innehålla en period då man måste undervisa yrket åt någon annan. Tiden på yrkeshögskolan gjorde det möjligt att sätta mig in branschförändringen i Finland och utomlands, säger Pär Landor.

Angående SOS Aktuellt

Tio år har alltså gått sedan Pär Landor startade upp SOS Aktuellt och han är mer än nöjd över resultatet. Han minns att han så klart blev smickrad över att bli tillfrågad samtidigt som han var orolig över att inte vara tillräckligt insatt i tredje sektorn. Ser tidningen ut idag som han tänkte sig?

– Jag vet inte hur jag tänkte mig att den skulle utvecklas men det är mer flyt i tidningen nu. Den är snygg och välutformad. Den har levt med tiden och känns inte alls gammalmodig som många andra organisationstidningar. Missförstå mig rätt nu, många tidningar med den här typen av specifik målgrupp är bra på innehåll men hur det presenteras kan lätt bli lite gammalmodigt. Den moderna mänskan är kräsen hur en tidning ska se ut, den ska sitta i handen och blicken.

Dagens upplysta läsare vill också ha sakligt och viktigt innehåll. Det räcker inte med vilket ”kattdop” som helst. Tidningen ska föra målgruppens talan och berätta vad som händer inom sektorn men ska också kunna vara kritisk.

– SOS Aktuellt ska absolut kritiskt granska er spelruta med makthavare och allt vad det innebär. Men ni ska också kunna kritiskt granska er själva och reda ut oenigheter. För inte ens i den egna spelrutan görs enbart rätt beslut på ett rätt sätt. Den här biten är den svåraste men det är ni skyldiga era läsare att informera om.

SOS Aktuellt måste kunna skapa samtalsämnen. När rutan blir mindre med några få centrala spelare så blir det lätt att man tar en kritisk anmärkning personligt.

– Jag önskar man kunde se förbi detta och ta saker som saker och inte för personligt, det är enda sättet att kunna gå vidare. SOS Aktuellt är ingen julgransprydnad, säger Landor.

I dag förs de osakliga debatterna på de sociala medierna. Där sägs det mer än nödvändigt.

– Det som debatteras på nätet måste ju också synas i SOS Aktuellt men på ett journalistiskt sätt.

Visioner för ÅU

Landor efterträder den legendariska **Torbjörn Kevin** som suttit 27 år på chefsredaktörsposten vid ÅU.

– Jag har fått otaliga frågor om hur det är att efterträda **Torbjörn Kevin o**ch om hur det känns att börja jobba för en 190 år gammal tidning. Och jag har varje gång sagt att det är så långa tidsperioder att man knappt kan fatta det.

Hur ser Landors framtidsvisioner ut?

– ÅU är i samma båt som alla andra, på något sätt måste vi ut i den digitala eran. Jag har förstås en hel del tankar som jag inte säger desto mer om nu.

Kommer ni att börja med nyhetsvideon på nätet?

– Just nu är videon hett men vi måste se hur vi ska deala med resurser. En stor fråga är också vad vi ska göra med mobilsajten. Det blir förstås försök och misstag.

Den ständiga diskussionen idag är pappersdagstidningens vara eller inte vara. Jag tror personligen inte att dagstidningen som papperstidning kommer att dö ut ännu på långt när men det tror Landor.

– Inte är det ju frågan om någon massdöd utan det handlar om en industri som förändras. Papperstidningens död är ett samtalsämne jag är trött på.Appret försvinner säkert, men i olika takt för olika tidningar. Vi har en papperstidning så länge det finns en kundkrets för den.

Just nu blir prenumeranterna inte fler.

– Jag frågade mina studerande hur många som hade en dagstidningsprenumeration. Fem av trettio markerade. Jag undrade hur de som framtidens mediemakare inte hade en enda prenumeration på en dagspapperstidning och de svarade att allt de behöver får de från nätet gratis.

På en del håll i bland annat Sverige har man infört avgift på längre djupare nyhetsartiklar på nätet. Med varierande resultat. Landor är också inne på den linjen.

– Jag tycker att läsarna ska betala för ett visst material på nätet. Det är ingen enkel match för nu har vi lärt användarna att nyheter är gratis på nätet. Allt ser dessutom ut som nyheter, går man in på vilket företags webbsidor som helst så är allt presenterat som nyheter. En annan sak är konjunkturen, vår bransch skulle verkligen inte ha behövt den här lågkonjunkturen.

Landor talar också varmt och gärna om familjens tre hundar av varierande ras samt om sina tre barn, varav yngsta sonen är adopterad från Etiopien. Men de ämnena får bli till en annan gång. ■

Nyheter

PÄR LANDOR

Född: 1963 i Nagu.

Familj: Fru, tre barn, tre bonusbarn och tre hundar.

Utbildning: Politices magister, Åbo Akademi 1990.

Karriär: Skärgårdsjobb och inhopp på ÅU:s redaktion under studietiden, andra redaktör på ÅU 1990-1996, reklambyrå 6 månader, chefredaktör på Turkulainen 1996-2001, lektor vid Tammerfors universitet 2001-2003, freelance (på bland annat HBL), startade upp SOS Aktuellt 2004, lektor i journalistik vid Åbo yrkeshögskola 2006-2014.

Intresse: Stugliv på Nagu, fiske, jakt, golf. Hundar av ovanlig ras, familjen har landets första norska Hygenstövare. Motorcyklar, ishockey (hans två söner spelar båda i TPS).

Aktuell: Som ny chefredaktör på den 190 år gamla Åbo Underrättelser från den 1 mars.

§ Juristens kolumn

Hälsningar från fronten!

Som rubriken låter förstå återvänder jag i skrivande stund från fronten. Trots att man i allmänhet vet vad man har att vänta när man åker ut, är det ändå alltid omvälvande. Nu är jag lyckligtvis ett barn av det finländska välfärdssamhället och har inte heller denna gång behövt se något blod rinna, vad jag har varit med om är istället närkontakt med det med det vardagliga livet för en socialarbetare inom handikappområdet.

Jag vill inte påstå att detta område nödvändigtvis skulle vara mera stridigt än andra områden i vårt samhälle, ändå är liknelsen inte alldeles långsökt. Starka intressen möts nämligen i dessa frågor. Främst har vi förstås den heterogena gruppen av klienter som strävar efter en fungerande vardag. Näst i tur har vi kommunernas trängda ekonomiska läge som pressar beslutsfattarna att ständigt söka sparobjekt bland de sociala serviceformerna. Vidare har vi en splittrad lagstiftning som många gånger är svårtolkad och lägger personer i olika ställning beroende på diagnos. Sist, men inte minst, har vi situationen att de subjektiva rättigheterna indirekt kan minska anslagen för dem som är beroende av de anslagsbundna serviceformerna. Det är våra socialarbetare som har den tveksamma äran att sammanjämka dessa intressen på bästa sätt.

Dessa är några av de motsättningar som ligger bakom viljan att förnya handikapplagstiftningen. En del av denna process är samordningen av handikappservicelagen och specialomsorgslagen för personer med utvecklingsstörning. Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för processen och man tillsatte i juni 2013 en arbetsgrupp med uppgift att innan utgången av år 2014 komma med ett förslag för hur en ny handikappservicelag kunde se ut. Jag har fått äran och ansvaret att företräda det finlandssvenska handikappfältet i arbetsgruppen.

Utmaningarna är naturligtvis många. Något som ofta lyfts upp är de så kallade ”mellanfallarnas” situation. Gruppen innefattar bland annat personer med Aspergers syndrom, ADHD och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Bland dessa grupper finns personer som inte riktigt passat in i någon våra servicestrukturer; funktionsnedsättningen har varit för lindrig för att berättiga till handikappservilagens serviceformer samtidigt som man inte heller haft tillgång till specialomsorgen för personer med utvecklingsstörning. Ofta har vården blivit ensidigt medicinsk.

Under besöket till ”fronten” hade jag möjlighet att diskutera just denna fråga och kunde återigen konstatera att det inte finns några enkla patentlösningar för denna heterogena grupp människor och deras behov. Med tanke på arbetsgruppens arbete hade det varit ändamålsenligt att ha en representant med specifikt kunnande om dessa personers behov, men så är tyvärr inte fallet denna gång.

På frontbesöket visste man också berätta att samarbete mellan olika myndigheter är viktigt för framgångsrik handikappservice och socialvård i övrigt. Ofta existerar mer eller mindre synliga väggar mellan myndigheter som försvårar nödvändigt samarbete. Detta för tankarna till det faktum att den nya handikappservicelagen är en del av en större helhet bestående bland annat nya socialvårdslagen som för tillfället är i slutskedet av beredningen, social- och hälsovårdens strukturreform (Sote) och kommunstrukturreformen.

Hur samspelade dessa reformer i slutändan kommer att vara är ännu omöjligt att förutspå. Klart är ändå att vi i Svenskfinland har särskilda utmaningar när det gäller tryggandet av vår service. Inte ens en de bästa av serviceformer kan levereras till klienten utan en bra struktur.

Erik Munsterhjelm
Juridiskt ombud
SAMS, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Text:
Thomas Rosenberg

Hur ska vi ha't med Kårkulla?

Det drar småningom ihop sig till beslut om Kårkullas framtid. Och det ser inte alls bra ut, om man ser till det som står skrivet i regeringens proposition till "lag om ordnande av social- och hälsovården". Det vill säga regeringens förslag till hur hela social- och hälsovården skall omorganiseras, den s.k. SOTE-reformen.

Mantrat framom andra är stora och starka enheter: Och lika lösningar för alla, oberoende av bostadsort, diagnos och rehabiliteringsbehov. Det sistnämnda är bra ur jämlikhetssynvinkel, förstås, och i linje med den nya handikappservicelagen. Men för oss få och utspridda finlandssvenskar är den filosofin förödande. Hittills har Kårkulla samlat upp en del av det behovet, dvs. personer med kognitiv funktionsnedsättning, men nu är också den specialkompetensen hotad eftersom Kårkulla inte ges någon plats i det nya lagförslaget.

Och det är ju helt galet, eftersom man tvärtom borde ge en konstruktion som Kårkulla ett betydligt större och tyngre mandat när det gäller specialiserade tjänster inom social- och hälsovården. Alltså inte enbart vård och rehabilitering av utvecklingsstörda utan också av personer med andra former av specialbehov. Det behövs alltid en viss kritisk massa (vilket ju också är en av drivkrafterna i de nu aktuella reformerna), och den har Kårkulla uttryckligen innehaft på sitt specialområde. Nu borde den utvidgas till att gälla också andra specialgrupper, i stället för att eliminera det lilla vi har.

Upprörande nonchalans inom ministeriet

Att Kårkulla nu är allvarligt hotat är upprörande också därför att man inom regeringen redan hade kommit överens om att bevara Kårkulla som ett svenskt specialomsorgsdistrikt. Men det löftet kom bort då man, dvs. social- och hälsovårdsministeriet, presenterade sitt lagförslag. Man konstaterar kallt att "enligt förslaget ska Kårkulla specialomsorgsdistrikt avvecklas som en lagbestämd samkommun enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda".

Det man erbjuder i stället är två alternativ: antingen att kommunerna avtalar om ett frivilligt samarbete eller att man bolagiserar verksamheten och omvandlar Kårkulla till en serviceproducent, som säljer sina tjänster till de nybildade social- och hälsovårdsområdena. Bägge alternativen är självfallet uteslutna, eftersom de aldrig ger Kårkulla den stabilitet endast lagstadgad verksamhet kan ge. Med kommunal frivillighet kommer man inte långt, och inte heller med rätten att sälja sina tjänster på en öppen marknad.

Inom Kårkulla arbetar man nu intensivt på att slipa argumenten till förmån för en fortsatt, och helst också stärkt existens. Deadline för utlåtandena till ministeriet är 13.3.2013. Kårkullas styrelse behandlar frågan den 27 februari och Kårkullas ledning vill därför inte i detta skede uttala sig. Däremot är man bestört över att Kårkulla inte ens fanns upptagen på listan över de instanser som ministeriet begär utlåtanden av. Något som vittnar om den nonchalans och okunskap ifråga om våra svenska särintressen som präglar dagens statsförvaltning.

Brommelsgruppen

För exakt detta handlar det i första hand om, dvs. vår rätt att få vård och omsorg på vårt modersmål. Av den anledningen har också Folktinget varit på alerten, och fortlöpande bevakat de språkliga aspekterna av de aktuella reformerna. Folktingsstyrelsen tillsatte i december 2011 den s.k. Brommelsgruppen, "med uppgift att utveckla en strategi för hur social- och hälsovården i Finland ska ordnas så att den tryggar en grundlagsenlig och välfungerande service på svenska".

I samband med Folktingets session i Tammerfors 13–14.4.2013 utarbetades en resolution som behandlade både kommunreformen och servicestrukturreformen. Där förutsätter man bl.a. "att det skapas ett gemensamt nationellt uppdrag inom de nya social- och hälsovårdsstrukturerna på specialupptagningsområdesnivå för att koordinera forskning, utveckling och utbildning på svenska. Dessutom bör kompetensen inom vården av vissa utsatta grupper på svenska säkerställas, bland annat genom att man breddar och förstärker samkommunen Kårkullas verksamhet."

Målet har med andra ord hela tiden varit att det behövs särlösningar eftersom de svenska behoven alltför lätt glöms bort i stora tvåspråkiga distrikt och upptagningsområden, hur god viljan än må vara. Detta kom fram också på den diskussion som Brommelsgruppen arrangerade den 4.10.2013, med representanter för de olika finlandssvenska handikappförbunden. Man var också nu enig om att det behövs ett nationellt kompetenscentrum på svenska för personer med särskilda behov, och gav sitt stöd för Kårkulla.

Rädda Kårkulla

Arbetsgruppen överlämnade sin mellanrapport den 30.10.2013. I den konstaterar man att det för att säkerställa att hela vård- och servicekedjan för grupper med specialbehov skall fungera på svenska behövs en helhetslösning och en gemensam koordinering, och att "vården och kompetensutvecklingen bör samordnas och styras gemensamt, i stället för att splittra den mellan flera social- och hälsovårdsområden".

Man konstaterar helt riktigt att det redan finns strukturer som bör bevaras och stärkas, i stället för att rivas ner. Såhär heter det i rapportens konklusion:

"I Svenskfinland finns redan befintliga strukturer inom social- och hälsovården som bör bevaras och utvecklas, såsom samkommunen Kårkulla och Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området. Dessa två organisationer bör ha en roll inom det tvåspråkiga specialupptagningsområde, som arbetsgruppen föreslår att ska samordna och styra den svenskspråkiga social- och hälsovården för grupper med särskilda behov samt koordinera den svenskspråkiga forskningen, utvecklingen och undervisningen. Arbetsgruppen konstaterar att man, genom att förankra kompetenscentrets verksamhet, specialomsorgen om utvecklingsstörda samt vården för andra personer med särskilda behov i ett tvåspråkigt specialupptagningsområde, skulle få både mandat och status för det finlandssvenska samarbetet."

Rent konkret föreslår man t.ex. "att man breddar och förstärker samkommunen Kårkullas verksamhet till att även omfatta mentalvård, barnskydd och viss handikappservice på svenska."

Eniga vi stå – eller?

Man skulle ju tycka att det borde vara lätt att enas om allt detta, och framför allt om behovet av en svensk särlösning, i stället för att skrota det vi redan har. Men så enkelt är det tyvärr sällan i Svenskfinland. Liksom så ofta är det kanske främst av två orsaker det knakar i leden: dels är man osäker om i vilken utsträckning det är klokt att skapa språkliga särlösningar, dels finns det spänningar av regionalpolitisk natur. Och inom handikappsektorn måste man väl tyvärr tillfoga också en tredje aspekt, dvs. den ständiga misstron mellan olika organisationer.

Det här framkom rätt tydligt också på den diskussion som Folktinget ordnade på Social- och kommunalhögskolan den 6.2.2014, i syfte att pejla och om möjligt samordna åsikterna om det nya lagförslaget, inför de utlåtanden som inom kort skall inlämnas. På plats fanns representanter för de flesta handikapporganisationerna samt Kårkulla och Folkhälsan.

Enigheten föreföll stor om att det absolut behövs en svensk särlösning, men det rådde nog lite olika åsikter om hur långt man vågar spänna bågen. Ett helt eget svenskt s.k. ERVA-område, dvs. specialupptagningsområde, ansågs av många orealistiskt. Det vore därför klokare, resonerar man, att nöja sig med att ingå i ett tvåspråkigt område, och inom det inrätta en svensk sektion eller avdelning. Problemen med de sistnämnda är bara att de, åtminstone i det nu föreliggande lagförslaget, är tämligen tandlösa eftersom de saknar både befogenheter och budgetmakt.

Jag håller därför med folktingsordförande **Christina Gestrin** då hon under diskussionen konstaterade att man måste våga kräva också det omöjliga, och inte bara se till s.k. politiska realiteter. Hon konstaterade också någonting annat som är viktigt i sammanhanget, dvs. att vi måste våga ta ett kollektivt ansvar, och vara solidariska. Det finns, som hon påpekade, starkt svenska kommuner i Österbotten som kanske kan ta hand om alla sina klienter själva, men så är det inte i de finskdominerade kommunerna i södra Finland.

Ja tack till ett starkare Kårkulla!

Även om man alltså över hela linjen förefaller enig om att det behövs en svensk särlösning är man fortfarande osäker på hur långt man vill gå. För mig förefaller det uppenbart att den konstruktion vi idag har i form av Kårkulla samkommun tvärtom bör breddas, och integreras med den specialkompetens som finns t.ex. inom det finlandssvenska specialpedagogiska resurscentret Speres. Alltså helt i linje med det som sägs också i Brommelsrapporten.

Vi är alldeles för få för att splittras upp på olika social- och hälsovårdsområden respektive specialupptagningsområden, som endast till nöds är tvåspråkiga. Vårdkedjorna kommer aldrig att i praktiken fungera tillfredsställande på svenska, hur generös vår språklagstiftning än är i teorin. Och när det gäller all den specialkompetens som behövs ifråga om vård och rehabilitering är det helt nödvändigt att den samlas under ett tak, om den alls skall ha en chans att fungera på svenska.

Kårkulla har en lång och inarbetad tradition på området, även om det hittills gällt bara en del av specialomsorgerna. Och den tiden är avlägsen då Kårkulla var enbart Kårkullabacken i Pargas. Där bor idag endast ett drygt 60-tal av sammanlagt 1200 klienter, eftersom de flesta är utspridda på boenden runtom i hela Svenskfinland. Det lagstadgade mandat Kårkulla i dag har, borde med andra ord utvidgas och stärkas, och jag har för mig att det redan nu finns en stor beredskap för just detta inom organisationen.

Nu skulle det bara gälla att samla de finlandssvenska leden, och krafterna. Så länge vi har svenska strukturer kvar. ■

Text och bild:
Malin Johansson

Klara visioner och hoppfulla drömmar på Kårkulla

Det nya året har för Kårkulla samkommun kört igång med många förändringar. Genast i början av året tillträdde den nya personalchefen Fredrik Laurén sin tjänst och några veckor senare tillträdde Sofia Ulfstedt, chef för Expert- och utvecklingscentret. Dessutom satsar Kårkulla på att utveckla en anhörigstrategi och har anställt Fredrika Abrahamsson för uppgiften. Sedan hösten 2013 har Eva-Maria Kankainen jobbat med att utveckla missbrukarvården, främst i södra Finland.

Kårkulla samkommun har **Fredrik Laurén** närmast kommit i kontakt med via politiken på Kimitoön, där han fungerar som kommunfullmäktige samt ledamot i kommunstyrelsen. Han berättar att tack vare jobbet som ekonomichef inom social- och hälsovården känner han till en hel del av de lagar och paragrafer som styr samkommunen Kårkulla. Som personalchef är Fredrik en synlig chef som gärna har dörren öppen. Han ser sig som en stödfunktion i organisationen och vill gärna fungera som ett bollplank för personalen.

– Vi har en linjeorganisation där alla har sina egna ansvarsområden och det är viktigt att ärendena behandlas av rätt person/rätta personer. Jag ska inte som personalchef "gå förbi" någon utan man bör diskutera och komma till gemensamma beslut. Å andra sidan styrs verksamheten också långt av kollektivavtal, lokala avtal och överenskommelser. Jag utgår ifrån att lösa problem, inte skapa dem. Jag försöker också alltid sköta ärenden innan de ens hinner bli problem, understryker Kårkullas nya personalchef.

Fredrik Laurén är en ledare som är rak på sak och lätt att diskutera med.

– Jag försöker vara öppen.

Sammanlagt har Fredrik sju underställda, det vill säga löneräknarna, personalsekreteraren, arbetarskyddschefen och hälsovårdaren. Till hans ansvarsområden hör företagshälsovården (75 procent), att ansvara för Kårkullas personalärenden, samarbetsförfarandet och rekryteringen. Han ingår också i samkommunens ledningsgrupp.

Kunskapen bör lyftas fram

Sofia Ulfstedt är ny chef för Kårkullas expert- och utvecklingscenter EUC i Pargas men har jobbat inom samkommunen förut. Tack vare jobbet som enhetsledare på Övervägens boende har hon värdefull erfarenhet med sig i bakfickan då hon nu ska lotsa expert- och utvecklingscentret framåt bestående av drygt 20 olika experter och utvecklare. Sofias vision för EUC är klar och tydlig. Hon vill att experternas och utvecklarnas kunnande ska lyftas fram och att de anställda ska få möjliget att föra fram sin kunskap.

Man kan alltid göra saker smidigare, poängterar Sofia.

Hon anser också att kopplingen till verksamheten är viktig och att man alltid bör vara mån om att hålla vården och klienten i fokus. Den nya chefen för EUC påpekar också att hon vill hålla en öppen och rak, närmast obyråkratisk, dialog med fältet.

Som ledare strävar Sofia till att vara rättvis och hon är en person som bryr sig.

Jag vet inte allt, men jag kan ta reda på saker och ting. Jag vill att personalen ska känna att jag finns där om det behövs.

Hon ser sig själv som den som bär fram verksamheten och för att lyckas med det vill hon ha klara och tydliga strukturer.

När man har strukturen klar, är det fritt fram att vara flexibel och kreativ.

Efter snart en månad i tjänst har Sofia personligen hunnit träffa var och en inom expert- och utvecklingscentret och håller på att bilda sig en uppfattning om verksamheten.

Det är lite som att lägga ett pussel.

Sofia vill gärna besöka Kårkullas olika serviceenheter ute i regionerna och planerar att göra det i samband med andra möten och sammankomster i regionerna. För Kårkullas framtid är den nya chefen inte oroad.

Klienterna försvinner ingenstans, poängterar hon.

Från ledare till utvecklare

Efter att ha jobbat många år som ledare på olika arbetsplatser inom samkommunen kändes jobbet som utvecklare lockande. **Fredrika Abrahamssons** arbetsuppgift som projektkordinator är att utveckla en anhörigstrategi för Kårkulla samkommun. Hennes vision är att alla anställda inom Kårkulla kan se de anhöriga som en styrka och resurs i omsorgsarbetet. Fredrika genomförde våren 2012 en undersökning för att kartlägga anhörigas åsikter om samkommunens service till personer med funktionshinder. Med hjälp av resultaten från undersökningen ska hon nu utveckla en anhörigstrategi där personer med funktionshinder och anhöriga tillsammans med experter kan utveckla omsorgen. Hon är anställd fram till 30 juni 2014, därefter återgår hon till sin ordinarie befattning som ledare för Kårkullas assistanspool och familjevård. I sina tidigare jobb inom Kårkulla och också i privatlivet har Fredrika stött på olika attityder då det gäller bemötandet av anhöriga. Hon är själv mor till en dotter med downs syndrom och anlitar den service Kårkulla erbjuder.

– Jag vill att vi inom Kårkulla kan se de anhöriga som en styrka för att uppnå bättre kvalitet. Eftersom jag själv är anhörig, har jag en förståelse som kan vara till hjälp i det här jobbet. Till sin hjälp har Fredrika också en styrgrupp där det ingår tre anhöriga från olika regioner, tre anställda inom samkommunen samt två representanter från expert- och utvecklingscentret inom Kårkulla. Under våren 2014 arrangerar Kårkulla sammanlagt sju informationskvällar där Fredrika berättar om arbetet med anhörigstrategin och om resultaten från anhörigförfrågan 2012. Trots att mandatet för att utveckla anhörigstrategin tar slut i juni 2014 hoppas Fredrika ändå att en kontinuerlig utveckling och uppföljning av arbetet med anhöriga fortsätter. Hon anser att den service Kårkulla erbjuder behövs.

Nyanställda inom Kårkulla. Från vänster, Fredrika Abrahamsson, Fredrik Laurén, Eva-Maria Kankainen och Sofia Ulfstedt.

Något nytt på svenskt håll

Missbrukarvården är något som alltid har fascinerat **Eva-Maria Kankainen**. Redan under studietiden bekantade hon sig med området och skrev sitt examensarbete om missbrukarvård och marginalisering. Idag har hon ett halvt år bakom sig som t.f. utvecklare av missbrukarvården och hon har många drömmar och visioner som hon gärna vill förverkliga. Befattningen kommer att övergå i en tillsvidarebefattning under våren 2014 och hon hoppas förstås på att få fortsätta på posten. Kårkulla är känt för Eva-Maria sedan länge tillbaka och hon har bland annat jobbat som ledare för familjevård och personlig assistans inom samkommunen.

Eva-Maria Kankainens vision för missbrukarvården är klar, hon vill utveckla och skapa något nytt på svenskt håll med fokus på södra Finland. Samarbetet med kommunerna är viktigt och hon lyfter fram vikten av att vara ute på fältet. Eva-Maria har bekantat sig med Kårkullas egen klinik för missbrukare, Pixnekliniken i Malax, men har också besökt många olika behandlingshem på finskt håll för att bilda sig en uppfattning om utbud och innehåll. Hon har även gjort en kartläggning med samkommunens medlemskommuner och kan konstatera att det finns mycket att utveckla och kommunerna har olika önskemål.

– Man får ta små steg i gången, konstaterar Eva-Maria och förklarar att målet är att kunna erbjuda service för hela familjen och att kunna fungera som ett stöd för dem.

Hennes drömmar är att Kårkulla i framtiden ska kunna erbjuda den missbrukarvårdsservice som efterfrågas och att man har ett fungerande system som servar alla åldersgrupper och beaktar hela familjen.

– Kårkulla som organisation är bra och behövs, men man kunde bli bättre på att marknadsföra sina tjänster. Det finns så mycket värdefull kunskap inom Kårkulla, understryker Eva-Maria. ■

Specialfordon öppnar nya dörrar för funktionshindrade

Text:
Helena Forsgård

Med det specialbyggda elfordonet kan funktionshindrade ta sig fram i naturen – över berg, till stranden och ut i skogen. – Den öppnar nya dörrar för oss. Vi kan göra sådant som varit omöjligt för oss men som är vardagsmat för andra, säger Miina Fagerlund, vd för bolaget Zoomcamp Åland och själv rullstolsburen.

Miina Fagerlund och hennes far **Buba Sjölund** är kompanjoner i det nystartade bolaget Zoomcamp Åland. De båda vill göra Åland mer tillgängligt för funktionshindrade och en kärna i bolaget är fordonet Zoomuphill, som utvecklats och tillverkas i Sverige.

Fordonet, till vardags kallat zoomisen, drivs med el och kan laddas i ett vanligt uttag. På en laddning kör man cirka 4 timmar. Zoomisen har fyrhjuldrift, de rejäla hjulen är snedställda och chassit är ledat. Sitsen är svängbar åt sidan och styrstången flyttbar. Det gör det lättare för rörelsehindrade att ta sig i och ur fordonet. Det kan köras i sluttningar med en lutning på 45 grader vilket är tillräckligt brant för de flesta.

Ökad självständighet

– Jag har hittills varit en bromskloss för min familj. Jag har inte kunnat följa med till stranden, det går inte att köra en rullstol i lös sand. Jag har inte heller kunnat följa med ut i skog och mark. Jag har fått sitta i bilen och titta på när de andra plockat bär och svamp. Det är också svårt att ta sig fram på snöigt underlag med en vanlig rullstol och att komma över trottoarkanter, säger Miina Fagerlund.

Hon har den ärftliga sjukdomen Ehlers-Danlos syndrom, som angriper bindväven i hela kroppen och som gör att hon i dag kan gå opåverkad högst 20 meter.

– Jag blev helt såld första gången jag testade en zoomis. Den ökar min självständighet och självkänsla och ger mig ett mervärde. Nu kan jag till exempel följa med till pulkbacken eller åka på en resa med vänner och i stort sett göra samma saker som de, säger hon.

En rörelsehindrad, som testade zoomisen, fick för första känna hur det är att dra med fingrarna i sanden på en badstrand. En helt ny känsla!

– Zoomisen är så låg att man når ner till marken.

Sämst i Norden

Åland är enligt Miina Fagerlund sämst i hela Norden när det gäller tillgänglighet för personer med funktionshinder. Det går knappt att komma in i en butik i Mariehamns centrum, det är snudd på omöjligt att ta ut pengar från en bankautomat om man sitter i rullstol och stadens främsta sevärdhet, museifartyget Pommern, är inte att tänka på, bland många andra exempel.

– Åland marknadsför sin unika och vackra skärgårdsnatur med de röda granitklipporna men den har inte heller varit tillgänglig för funktionshindrade. Det vill vi ändra på, säger Miina och Buba.

Samarbetar

Zoomcamp Åland samarbetar i dagsläget med ett femtontal stugbyar och rese- och aktivitetsarrangörer.

– Vi kan arrangera resor till Åland och skräddarsy dem för personer med någon form av funktionsnedsättning. Jag vet vad det handlar om och vad som behövs. Jag kan tänka på saker, som personer utan handikapp inte tänker på, och se till att det fungerar. Vi hjälper också anläggningar att handikappanpassa sig, säger Miina Fagerlund.

Hon ger ett litet exempel från den egna vardagen. När hon och pappan sökte en kontorslokal för sitt företag kom Buba hem från ett besök i en tänkbar lokal, men när Miina frågade om det fanns trösklar i den kunde han inte svara på det.

– Där ser man hur lätt det är att överse med våra specialbehov även för en som lever nära en person med funktionshinder, säger Miina.

Använda en hand

Zoomcamp Åland har i dagsläget tre zoomisar och Miina kan komma med som lots på olika upptäcktsfärder. I mindre sällskap kan personerna turas om att använda fordonen och om större grupper kommer kan fler fordon lånas från Sverige. Buba, som även kan finska, instruerar nya förare.

– Man lär sig på 15 minuter. Givetvis ska sunt förnuft användas under körningen och nolltolerans gäller för alkohol. Zoomisen har också sina begränsningar, den som kör måste ha en stabil överkropp och kunna använda åtminstone en hand.

Zoomisen kan givetvis också användas av andra. En kille, som skadat benet i en olycka, uppskattade den mycket under sin rehabilitering. Pensionärer, möhippe- och svensexa-grupper och liknande som söker en aktivitet kan ha glädje av den.

– En person i turistbranschen tyckte att vi borde skaffa 50 zoomisar på direkten. Men det tar ett tag ännu, priset är ett litet hinder, säger Buba Sjölund.

Fordonet kostar cirka 10.000 euro. ■

Foto: Helena Forsgård

Miina Fagerlund och Buba Sjölund vill göra Åland mer tillgängligt för personer med funktionshinder. Fordonet Zoomuphill tar sig fram i skog och mark och på bilden är sitsen svängd utåt och styret nedfällt – då blir det enklare att ta sig i och ur.

Den ökar min självständighet och självkänsla och ger mig ett mervärde.

Foto: Daniel Eriksson

– Zoomisen öppnar nya dörrar. Jag kommer ut i naturen och kan besöka platser som varit omöjliga för mig att nå, säger Miina Fagerlund. Det är till exempel hopplöst svårt att ta sig fram i en vanlig rullstol i lös sand men med zoomisen kan hon numera besöka badstränderna i Mariehamn.

Unga behöver mera personligt stöd än de får nu

Text och bild:
Daniela Andersson

Enligt alla undersökningar behöver ungdomar ännu mer personligt stöd och hjälp än de får idag då de tvekar inför kommande yrkesval eller jobb efter grundskolan. De kräver en skicklig och kunnig personal att luska ut de dolda behoven. Med oändligt utbud av utbildningar men inga jobb i vågskålen så är det inte lätt att hitta rätt.

Stefan Fri är avdelningschef för sysselsättningsavdelningen i Raseborgs stad.

Man kan jämföra situationen med ett läkarbesök.

– Du vet att någonting är fel, du känner dig inte frisk men du har inga färdiga diagnoser. Det är läkarens sak att fråga, undersöka och observera. Det kräver en duktig läkare som bryr sig om patientens väl. Samma sak är det med personerna som ska guida ungdomarna ut i livet, säger **Raimo Hokkanen** som är utvecklingschef på Arbets- och näringsbyrån i Nyland.

Hokkanen talade bland annat om ungdomsgarantin på seminariet DelSam II som hölls på Arcada i Helsingfors i början på februari. Det lyckade projektet Delsam utvecklar arbetsmodeller för arbetet med ungdomar som går ut och gått ut grundskolan. En stor del av projektet går ut på att få ungdomar delaktiga i saker som gäller dem.

– I vår undersökning berättade ungdomarna att de upplevde vår byrå som ett väldigt byråkratiskt ämbetsverk som tvingar dem att söka jobb de inte vill ha, säger Hokkanen.

Utvecklingschef Raimo Hokkanen pratade om ungdomsgarantin och förnyelsen av Arbets- och näringsbyrån i Nylands tjänster.

De ungas värderingar och attityder förändras samtidigt som det sker en splittring i samhället.

– Det var nyligen en artikel i Helsingin Sanomat om att ”endast drömjobb duger åt finska ungdomar”. Arbetets innehåll är viktigare än lönen idag. Men det förändrade arbetslivet leder till en polarisering vilket betyder att för en del unga är hela världen öppen medan andra inte ens har möjlighet att försörja sig själva eller ens får börja göra något.

Det är den sistnämnda gruppen som projektet DelSam II speciellt riktar in sig på.

Raseborg pilotstad

Både Raseborg och Helsingfors har varit med ända sedan pilotprojektet Delsam I startade 2012.

– Tack vare vår ungdomsverkstad och en egen socialarbetare så känner vi åtminstone idag till de flesta som är i behov av hjälp. Det behövs en låg tröskelverksamhet vilket vi ser att ger konkret resultat. Många behöver vår hjälp i Raseborg, säger **Stefan Fri** som är avdelningschef för sysselsättningsavdelningen i Raseborgs stad.

Läget i Raseborg ser tyvärr inte lovande ut. Den totala arbetslösheten är över 10 procent vilket i personer betyder cirka 1400 arbetslösa. För tillfället finns det bara ungefär 54 öppna arbetsplatser i regionen så ekvationen är givetvis omöjlig.

– Det är en stor utmaning eftersom en hel del industrier har stängt. Det finns inga lätta jobb.

De som inte fått studieplats efter grundskolan behöver extra stöd.

– Vi måste fånga upp dem. Det blir också lätt att sitta hemma efter armén, civiltjänstgöringen eller avbrutna studier. Om man inte får jobb trots en examen gör ju inte saken lättare heller, säger Fri.

En positiv faktor var då sysselsättningsavdelningen i Raseborg grundades 2012 så nu är enda vägen helt enkelt upp.

Många frågetecken

En hel del av de unga arbetslösa är helt utan utbildning. Att den så kallade arbetspraktiken togs bort var ett stort misstag eftersom det i sin tur höjde arbetslösheten.

– Ministeriet bara bestämde att praktiken ska bort. Det var inte så lyckat, säger Raimo Hokkanen.

När kommer byråkratin att minska? Det borde räcka med socialskyddssignum och att trycka enter, sa en röst i publiken på seminariet. Tyvärr kunde Hokkanen inte svara på den frågan och höll med om att det är allt för komplicerat nu då tre till fyra parter är inblandade innan den arbetslösa unga kommer vidare i systemet. En annan fråga var om framtiden för med sig mer digital service på bekostnad av den personliga servicen.

– Både och kommer det att finnas, svarade Hokkanen.

Tack vare Delsam-projekt och andra undersökningar så kommer de unga äntligen till tals själva om vad de förväntar sig av servicen. Målgruppen i projektet är ungdomar som går i eller har gått ut grundskolan, primärt unga vuxna i åldersgruppen 18-29 år, som har svårigheter att hitta sin väg till utbildning och arbetsliv. Idag är också Korsholm, Kristinestad, och Esbo med i projektet samt Föregångarna, Jobcenter och Raseborgs ungdomsverkstad samt Sveps. En ansökan för DelSam III har lämnats in till Undervisnings- och kulturministeriet så om allt går vägen fortsätter projektet också efter sommaren. ■

Bättre stöd när barn och ungdomar är delaktiga

Text:
Christina Lång

I FNs barnkonvention betonas barnens bästa. Detta gäller även barn med funktionsnedsättningar. Alla barn har lika värde och samma mänskliga rättigheter. Barnens åsikter behövs även i handikappolitiken. Detta och mycket mera poängterades på ett seminarium som senaste vecka ordnades av FDUV/styrka genom nätverk i samarbete med Kommunförbundet. Temat var delaktighet och möjligheter att påverka.

Foto: Christina Lång.

Kaisa Leka från Borgå och Anne Salovaara-Kero från Vasa föreläste om sin syn på delaktighet och påverkan.

När deltagarna fick frågan om vad delaktighet betyder var svaren många; respekt, gemenskap, kommunikation, att lyssna, del i beslut, ta konsekvenser, attityder, god vilja, tillåtande klimat, trygghet. Delaktighet hör också ihop med vissa krav.

Dessa bekräftades av **Ann-Marie Stenhammar**, som berättade om erfarenheter från projektet *Egen växtkraft* i Sverige. Förutsättningarna är vuxnas tillit till barnens kompetens. De unga ska få stöd att uttrycka sina åsikter, som ska dokumenteras. Barnen behöver tid och det är vuxnas sak att vänta och med sin kropp visa att det är okej. Barnen har kunskap om sig själv. Miljön ska signalera att det är barnet som är huvudpersonen. Delaktighet är mer än att enbart bestämma.

Besluten blir bättre när barnen är med redan i planeringen. När de får vara med och påverka i tidigt skede främjas deras hälsa. En god självkänsla, som är själens immunförsvar, förbygger utsatthet.

Anne Salovaara-Kero gick ett steg längre och talade också om olika möjligheter att påverka både attityder och samhället. Hon vill med sin aktivitet i sociala medier vidga människors förståelse för annorlunda personer och därmed göra livsvillkoren bättre.

I sin egen familj låter hon teori och verklighet mötas genom att i beslutsprocessen ta med sitt barn med funktionsnedsättning, när det går att göra det. Det kan handla om enkla frågor som att välja kläder, låta barnet bestämma åt vilket håll man ska göra promenaden eller låta barnet göra själv när det är möjligt. Fallgropar finns, till exempel när ”mamma fixar”.

– Syskonens roll och att de också får vara delaktiga är viktig, påpekar Anne.

Som plus på sin aktivitet ser hon både att hon kunnat bearbeta sina egna känslor och att hon fått mycket respons och stort kamratstöd. Det har även gett henne styrka att vara med i handikapprådet i Vasa och att ordna nätverksmöten. Som förälder vill hon bli jämlikt bemött och ber om förståelse för att man kan vara trött och behöver en klapp på axeln ibland. Konfrontation kan ändå vara den bästa informationen. För att budskapet att gå fram behövs både kunskap, vilja och känslomässigt engagemang.

Minoriteter får inte vara med och bestämma

Kaisa Leka lämnade politiken efter åtta år i Borgå fullmäktige och övergick till serieteckning. Hon konstaterade att det var för många frågor hon måste ta ställning till och hon blev för trött för att orka ta fram sina egna ärenden. Hon anser att samhället är skapat så att det bland annat är svårt att röra sig med rullstol, som hon var rädd för att hamna i. I stället lät hon operera sina ben och känner sig mera självständig med proteserna.

Genom mina böcker når jag nya höjder! Det är texten på en av hennes många talande bilder.

Foto: Laura Raihka.

Ann-Marie Stenhammar berättade om erfarenheter från projektet Egen växtkraft i Sverige.

Teckningarna ger henne styrka och hon tycker att serierna är ett bra sätt att tala om svåra saker. I dem kan man möta sina egna fördomar och känslor.

År 2006 gav hon ut boken *On the outside looking in* där hon talade om sina subjektiva känslor och säger att hon insåg att hon haft rättighet att känna dem då hon varit en flicka som mått illa. Hon har kunnat lägga dem bakom sig. Serierna har haft en terapeutisk effekt. Genom att teckna har hon fått bättre självförtroende, lärt sig argumentera bättre och blivit duktig på att försvara sina åsikter. Hon uppmanar alla att tänka positivt och bejaka sin kreativa sida.

– Mest belönande som serietecknare är att man alltid får sista ordet, avslutar Kaisa med ett stort leende.

Brukardemokratin i kommunen ska bli bättre

– Traditionella former för deltagande och påverkan är inte tillräckliga, säger **Ida Sulin** på Kommunförbundet.

Rösträtt, hörande, förfrågningar, enkäter och folkomröstning ska inte ersättas, men kompletteras i kommunreformen. Demokratisynen ska förändras. Det kräver aktiva kommuninvånare och ska ge mera delaktighet i serviceutbudet. I utvecklingen av tjänster skiftar fokus från producent till användare. Samarbetet mellan myndigheter, tjänsteproducenter och användare utökas. Demokratin ska bli större i beredning, beslutsfattande och verkställighet. Fördelarna med ökat användarperspektiv inom tjänstesektorn är förbättrad kvalitet, kostnadseffektivitet, då onödiga tjänster skalas bort och de motsvarar behoven. Förtroende för myndigheternas verksamhet skall öka och det i sin tur främja personalens hälsa. Ökat användarperspektiv ökar livskvaliteten. I de här frågorna kan vi alla aktivera oss. Det blir enspårigt om det alltid är samma personer som hörs. De dolda behoven och de passiva ska också beaktas. Det kan göras med att ta med brukarperspektivet även i forskningen. ■

Familjen kämpar för personlig assistans

Text: Christina Lång
Bild: Familjen Nyqvist privata album

Alla kommuner kan bevilja personlig assistans, men de besluter olika. En orsak kan vara att besluten görs en åt gången och att de är individuella. I huvudstadsregionen hör man ofta att Esbo är en bra kommun att bo i för personer med funktionsnedsättningar. Det håller inte familjen Nyqvist helt med om.

En av familjen Nyqvists tre söner har flera funktionsnedsättningar; epilepsi och CP med motoriska och intellektuella funktionsnedsättningar. **Matias** är 25 år och bor ännu hemma hos föräldrarna i Esbo. Han är aktivt med vid vårt besök. Utomhus använder han hjälpmedel och vinkar glatt och ställer gärna upp för fotografering. Hemma rör sig den unge mannen krypande och det gör han snabbt.

Matias Nyqvist cyklar med sin pappa Mauri.

Matias är med under hela intervjun. Han använder flitigt armarna och det gäller att vara på sin vakt för att inte oväntade situationer ska uppstå. Han förstår en del av vad vi pratar om. Han ”säger” cirka 40 ord, ofta egna tolkningar och uttal som familjen förstår, men är knepiga för en utomstående att hänga med i. När man vet att *yba* betyder *flygplan* är det lätt att veta vad han menar. Han har också en pekbok med bekanta bilder men situationen försvåras av att han har svårt med koordineringen öga-hand. Han är hela tiden beroende av en person som känner honom väl. Tills vidare är det föräldrarna som hjälper med det mesta, även hans personliga hygien med allt vad det medför.

Aktiviteter

Till Kårkullas dagliga verksamhet i Helsingfors åker Matias alla vardagar med färdtjänst. Matias har där ett litet extra stöd som skall tillgodose hans behov, men tyvärr räcker den inte till utan han behöver ett ständigt stöd, för att aktivt kunna delta i verksamheten. Matias har dessutom ett antal andra aktiviteter såsom konstklubb, simning, ridning, cykling, paddling och vistelse ute i naturen, som han idka i den utsträckning föräldrarna har haft möjlighet att ställa upp som stöd.

För cirka tio år sedan började familjen Nyqvist fundera på eget hem för Matias. De kontaktade Kårkulla och när svaret blev ungefär att när det blir något ledigt kan han flytta. Eftersom han har flera funktionsnedsättningar behöver han ett hem, som är anpassat för hans fysiska begränsningar. Dessutom behöver han ett stort individuellt stöd.

Samtidigt reagerade många andra föräldrar över boendesituationen i huvudstadsregionen och de ville göra något mera skräddarsytt för sina barn med olika funktionsnedsättningar. Med intensivt arbete för ett alternativt boende, förverkligades ett boende i Esbo. Meningen var att även Matias skulle flytta in där. Det blev inte så för han behöver mera individuellt stöd än vad som stod till buds. Lösningen för honom är en egen bostad med personlig assistans.

Föräldrarna började arbeta för den modell som är mycket populär i Sverige, nämligen JAGs modell. Ansökan om personlig assistans började såsom det föreskrivs med kontakt till stadens socialverk och ansökan om personlig assistans lämnades in till Esbo hösten 2011. I början av år 2012 kom ett nekande svar med motiveringen: *”Matias är inte kapabel att styra vilket stöd han behöver eller att fungera som arbetsledare”.*

Besvär gjordes till Förvaltningsdomstolen, som konstaterade att *”en gravt handikappad person måste ha en viss förmåga att leda verksamheten inom vilken den personliga assistansen hjälper. Bedömningen av hjälpbehovet kan inte fullt basera sig på en annan persons uppfattningar.....”.*

I början av år 2013 gick familjen Nyqvist vidare till Högsta förvaltningsdomstolen. Beslutet som redan borde ha kommit är utlovat till våren 2014. Det har tagit så lång tid att behandla ärendet och utgången är ännu osäker. Om det blir nekande svar, kommer familjen att fortsätta besvära sig till EU.

Personlig assistans är nödvändig

Då Matias får personlig assistans enligt sitt individuella behov, kan han bli självständig och göra sig fri från sina föräldrar och flytta till ett eget hem. När Matias var yngre hade familjen avlastning 60 dygn per år, då Matias var på korttidsvistelse på korttidshemmet Juniorhemmet i Helsingfors under ett förlängt veckoslut per månad. Familjen, som har två andra söner och ett egnahemshus att ta hand om, fick då tid för andra göromål. Juniorhemmet är ämnat för barn och ungdomar och kan inte längre erbjuda den typ av stöd en vuxen ung man behöver, så Matias har nu förlorat möjligheten till vistelse där.

Nu söker Matias personlig assistans för motsvarande dygn, stöd till den dagliga verksamheten och vardagskvällar medan han ännu bor hos föräldrarna. Sedan gäller det att hitta lämpliga personer som förutom kunskap också har rätt inställning till sin uppgift. Personkemin är viktig och måste fungera. Att vara personlig assistent är ett omväxlande arbete som ställer krav på lyhördhet och flexibilitet. Gott bemötande behövs för lyckad assistans. Uttrycket *en blomma i tapeten* speglar hur man på ett diskret sätt kommer in i en annans liv. Det är alltid brukaren som är den bestämmande personen. När det blir aktuellt att anställa personlig assistent skall Matias vara med och besluta. Gitta och Mauri Nyqvist är på den punkten helt eniga. ■

Tack vare aktiva föräldrar får Matias ett rikt friluftsliv och kan paddla varje sommar.

HUVUDPERSON I SITT EGET LIV MED HJÄLP AV JAGS MODELL

JAG står för Jämlikhet Assistans Gemenskap och är en brukarstyrd organisation som nu även skall verka i Finland. Assistansverksamheten har inte kommit igång ännu, men genast när Matias eller någon annan får personlig assistans via JAG påbörjas den. Om den assistansberättigade personen, medlemmen, av någon anledning inte själv kan eller vill arbetsleda den personliga assistenten är det viktigt att den praktiska arbetsledningen utförs av en person som känner medlemmen och vet hur han eller hon vill att den personliga assistansen ska vara utformad. I JAG kallas denna person för **servicegarant.**

Servicegaranten ansvarar för säkerhet, kvalitet och kontinuitet i assistansen. För att lyckas med sitt viktiga uppdrag erbjuds JAGs servicegaranter ett omfattande stöd i form av bland annat rådgivning, handledning och utbildning.

Medlemmens samarbete med servicegaranten bygger på förtroende och ömsesidig respekt. Servicegaranten garanterar servicen och säkerställer att den personliga assistansen ordnas på det sätt medlemmen önskar samtidigt som det är medlemmen, eventuellt med stöd av sin intressebevakare, som har makten i assistansen. Alla personliga assistenter har tystnadsplikt. När assistansen är igång hjälper JAG till med att anställa nya personliga assistenter och ge råd i frågor som har med assistansen att göra. JAG ser till att de personliga assistenterna får kontinuerlig och relevant utbildning. (www.jag.se)

HETA – HENKILÖKOHTAISTEN AVUSTAJIEN TYÖANTAJIEN LIITTO

Organisationen ger stöd till funktionshindrade personer som fungerar som arbetsgivare. I arbetsgivarmodellen då en gravt funktionshindrad anställer en assistent och kommunen ersätter kostnaderna är kollektivavtal ändamålsenliga. I dem preciseras vissa regler, men måste följa allmänna regler som råder på arbetsmarknaden. Avtalen ska ge klara spelregler och konkreta bestämmelser. De kan gälla arbetstider som ibland måste vara flexibla för att tillfredsställa arbetsgivarens behov. Heta följer med utvecklingen inom lagstiftning och löneutveckling. Förbundet har även arbetsrättslig rådgivning med jurister som svarar på frågor om arbetsgivarskap. Ordförande Jarmo Tiri konstaterar att Heta har många utmaningar och är speciellt nöjd över antalet medlemmar som nu är ca 2300 och som ökar hela tiden. Bästa reklamen är nöjda medlemmar som sprider information via mun-mot-mun metoden.

Text: Christina Lång

Personlig assistans är enligt handikappservicelagen en subjektiv rättighet för en person med gravt funktionshinder.

Syftet med personlig assistans är att den ska hjälpa en gravt funktionshindrad person att både hemma och utanför hemmet göra sina egna val. Personlig assistans gäller de sysslor som en person skulle utföra själv men som han eller hon inte kan klara av på grund av ett funktionshinder eller en sjukdom.

Som dagliga sysslor räknas sådana som generellt hör till livet, såsom förflyttningar och transporter, påklädning, skötsel av den personliga hygienen, tvättning och vård av kläder, matlagning, diskning, städning och uträttande av ärenden, som kan vara besök i butiker och kundservicekontor. Personlig assistans ska ordnas i den utsträckning det är nödvändigt för den gravt funktionshindrade.

Som arbete avses utöver verksamhet som baserar sig på ett anställningsförhållande också egen företagsverksamhet. Med studier avses de som leder till en examen eller ett yrke eller studier som stärker en gravt funktionshindrads yrkesskicklighet och förbättrar hans eller hennes möjligheter. Personlig assistans i arbete och studier ska ordnas i den utsträckning det är nödvändigt för den gravt funktionshindrade personen.

Till fritidsaktiviteter, samhällelig verksamhet och socialt samspel räknas bland annat motions- och kulturintressen, föreningsliv, politiskt engagemang, samvaro och fester. För sådana aktiviteter ska assistans ordnas minst 30 timmar per månad.

Olika sätt att ordna personlig assistans

Oberoende av hur den personliga assistansen ordnas är den en hjälp som gör det möjligt för gravt funktionshindrade människor att själva fatta beslut om vad, var, när, hur de får hjälp och vem som ger den.

***Arbetsgivarmodellen**

Den gravt funktionshindrade anställer en assistent och fungerar som arbetsgivare. Kommunen ersätter kostnaderna för anlitandet av en personlig assistent.

***Servicesedelmodellen**

Kommunen ger den gravt funktionshindrade en servicesedel för anlitandet av en personlig assistent.

***Assistentservice**

Kommunen skaffar assistenservice av en serviceproducent eller genom att själv eller tillsammans med en annan kommun eller andra kommuner ordna servicen.

Serviceplan

Varje handikappservicekund ska ha en serviceplan, som är ett dokument som socialmyndigheterna gör upp tillsammans med kunden och som visar och styr hur tjänsterna genomförs. Före den görs upp ska kundens behov utredas och det individuella hjälpbehovet bedömas. Bedömningen av hjälp ska utgå ifrån att varje individ har rätt till ett människovärdigt liv och tillräcklig service. Servicen ska skapa förutsättningar för alla att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället. ■

Kåseri

Influensan kommer

Ett virus har muterat. En turist har fört det med sig hem. Han hostar. Ett ögonblick svävar det fritt omkring i rymden. Sedan sugs droppen ner i en lunga. Cilierna jobbar på. De små håren som täcker slemhinnorna gnor på dag och natt. Allt för att fösa den tunna cellvätskan upp ur lungorna med skräp och andra slaggprodukter. Så snart vätskan når upp till svalget sväljs den ner igen.

Nästa virus har bättre tur. Det har hamnat i samma lunga men ciliernas arbete till trots har det lyckats slänga en hake i cellväggen. Inga antikroppar syns till! Membranet som omger cellen är låst. Omöjligt för någon främmande att tränga sig på. Ett transportprotein närmar sig. Det har den rätta koden. Portarma i cellväggen slås upp och viruset slinker in. Ämnesomsättningen i cellen är bedövande. Produktionsmaskineriet är i full gång. Ett oräkneligt antal proteiner, enzymer och hormon bara spottas ut ur maskineriet på löpande band. Viruset håller andan och lyckas oupptäckt smyga sig in mellan benen på dubbelspiralen. Och sedan! I ett enda förlösande ögonblick har det tömt hela sitt genmaterial in i genbanken. Produktionen hostar till, storknar och stannar. Det blir tyst. Sedan börjar ett ensamt hjul snurra, sedan ett till. Till sist snurrar allt på snabbare och snabbare, hektiskt som på den yttersta dagen.

Men nu spottar produktionen inte längre ut proteiner, utan skur på skur av samma svarta lilla fula virus som tömde sitt genmaterial i genbanken! Tills cellen spricker och dör! Några cilier stryker med och resten ökar takten, slemhinnorna sväller och rinner, näsan känns täppt. En lätt harkling är på plats.

OBS! LÄR DIG ATT SKILJA MELLAN SLEM OCH SVULLNA SLEMHINNOR! Om du nu skulle börjar snyta dig så slemhinnorna darrar, nysa och försöka hosta ur dig lungorna, så då skulle du bara pressa in virus i bihålorna och örongångarna. Först när dina cilier håller på att förlora kampen bildas slem. Sedan när alltför stora sjok av döda celler börjar smeta kring lungväggarna utan att slemhinnorna orkar transportera bort dem är det dags att börja hosta och snyta, sakta och försiktigt.

OBS! DIN KROPP ÄR NU ETT BIOLOGISKT VAPEN. RIKTA DET INTE MOT VARKEN VÄN ELLER FIENDE! GLÖM JOBBET! gå hem! Minns, ingenting annat än gamla antikroppar och vaccin biter på virus. Om du trots ditt beslut att gå hem drabbas av en frossbrytning på vägen; GLÖM FAMILJEN! Gå och lägg dig och beställ något varmt att dricka. Försök att inte hosta upp allt slem med våld innan du måste, pröva hellre på att inhalera något aromatiskt. Lungorna har inga muskler. De sitter fastklibbade i bröstkorgen med ett litet undertryck. Att förlora undertrycket kallas emfysem. Glöm inte att dina lungor utan slemhinnor är helt blottade. Öppna sår utan skydd. För bakterierna är detta ett paradis. Men varje paradis har sin egen baksida. För bakteriernas är det vårt immunförsvar. Låt dina vita blodkroppar ta hand om resten. Om du känner att försvaret sviktar och du börjar få feber. Uppsök läkare. Om du inte får antibiotika så får du lunginflammation.

Lycka till! Vi ses när du är tillbaks på jobbet!

Gnällspiken

300 liter blåbär räddade resan!

Text och bild:
Pernilla Nylund

Lisbeth Thors drömde om att få åka till södern, det var över 20 år sen sist, så hon ansökte om att få komma med på Psykosociala förbundets rehabiliteringsresa till Kreta. Medan hon väntade på besked plockade hon blåbär. 300 liter. För att kunna finansiera resa, ifall den skulle bli av.

Lisbeth Thors plockade 300 liter blåbär inför Kreta-resan.

Innerst inne var hon ganska säker på att få komma med. Det bara kändes så. Under tiden tillbringade hon många timmar i skogen för att plocka blåbär som hon senare sålde vidare. Utan en extra inkomst skulle hon inte ha råd med resan. Den lilla pension hon har räcker till mat, inte så mycket annat. Så småningom kom beskedet hon väntat på, hon skulle få komma med. Hon hade genomgått en rehabiliteringskurs tidigare, vilket var ett krav för att bli aktuell för den här resan.

– Jag behövde verkligen den här veckan på Kreta. Min mamma dog nyligen så jag behövde få komma bort och koppla av, jag behövde annat att tänka på, säger Lisbeth.

Tio katter

När jag träffar Lisbeth har det gått en månad sedan hon kom hem från Kreta. Hon har landat i vardagen igen och funderar nu på vintern och vad hon ska börja sysselsätta sig med när snön kommer. ”Skida skulle jag göra om jag bara ägde ett par”. Lisbeth bor med sin sambo och deras tio katter och två hundar ute på landsbygden i södra Österbotten. Några kaniner har de också. Lisbeth tycker om djur. Hon tycker om när det är liv och rörelse där hemma. Medan vi sitter i köket och pratar är det någon som börjar snarka under bordet. En av hundarna har somnat.

– Det är Lilja som sover. Hon är åtta år och följer mig vart jag än går. Jag tycker väldigt mycket om henne.

Kretaresan betyder mycket, förklarar hon. Som mångårig sjukpensionär följer dagarna ofta samma mönster och för det mesta träffar hon samma människor, eller inga människor alls. Lisbeth, som är social och pratglad, tycker att vardagen känns lättare om man får träffa och prata med andra. Annars fastnar man i sina egna tankar.

– Nu mår jag rätt bra tycker jag. Det är lite olika hur man känner sig men just nu skulle jag nog säga att jag mår ganska bra.

Skönt och avkopplande

I mitten av september var det dags för avfärd. Sexton personer från hela Svenskfinland samlades på Helsingfors-Vanda flygplats och klev ombord på planet som skulle ta dem till Agia Marina på den grekiska ön Kreta. Lisbeth säger att hon var lite spänd inför flygresan,det var ju så längesen hon hade suttit i ett flygplan senast! Men hon oroade sig alldeles i onödan, visade det sig.

– Sen när vi väl var uppe i luften och fick mat kändes allt bra. Nu behöver jag aldrig vara rädd för att flyga mer.

Den veckolånga resan beskriver hon som avkopplande. Och rolig, då hon fick träffa så många nya människor.

– Det var fint att få ta del av de andras erfarenheter. Man lär sig så mycket av varandra. Det var bra variation mellan egen tid och tid med gruppen. Ibland fick man vila, ibland var man på stranden och om det blev några missförstånd så tog ledarna itu med problemen direkt. - Lite shopping blev det också, säger Lisbeth och ler finurligt när jag frågar om hon fyndade något på resan. Sen drar hon upp ärmen på tröjan och visar de många armbanden hon köpt med sig hem. Halsbandet hon har på sig är också från Kreta. Liksom den rosa klockan på vänster arm. - Jag var ganska frimodig och prutade så mycket jag bara vågade. Klockan kostade egentligen 20 euro men jag fick den för 12. Utan de där blåbären som jag sålde hade jag aldrig kunnat fara med på resan och hade aldrig fått uppleva att shoppa smycken i Grekland. Jag rekommenderar verkligen åt andra som funderar på om de ska ansöka men kanske inte tycker att de har råd: hitta på någonting att sälja!

Bullar och abborrar

Lisbeth bakar mycket och gärna. Till favoriterna hör rågbröd och bullar som hon ofta säljer vidare. Men hennes största intresse är att fiska, förklarar hon. Med åren har hon lärt sig rensa och filea abborrarna hon fiskat upp. Hon säger att det knappast finns något som är godare än abborre tillagad i ugn. Till vardagen hör även att skriva brev, åka till Vasa lite nu som då och att gå på möten för att träffa andra människor.

– De senaste åren har jag lärt mig att kramar är viktiga. Jag tror nämligen att vi kramar varandra för lite. Alla är värdefulla men många kanske inte får den kärlek de förtjänar, säger hon. ■

Läs mer om Psykosociala förbundets rehabiliteringsresor på www.fspc.fi. Artikeln har tidigare publicerats i Psykosociala förbundets medlemstidning Respons 4/2013.

LISBETH THORS

Bor: Ute på landet i Sydösterbotten.
Ålder: 50.
Familj: Sambo, 10 katter, två hundar och kaniner.
Tycker om: Att fiska och baka.
Tycker att: ”Om man funderar på att åka med på en rehabiliteringsresa men inte har råd, hitta på någonting att sälja så förtjänar du lite extra slantar!”.

NOTERAT

Justitieminister Henriksson: teckenspråkslagen ska skapa klarhet i teckenspråkigas rättigheter

– Arbetet för att förbättra teckenspråkigas språkliga rättigheter har gått framåt under de senaste åren, men mycket återstår att göra, konstaterade justitieminister **Anna-Maja Henriksson** i sitt tal på seminariet om teckenspråk som hölls vid riksdagen den 12 februari, på teckenspråkets dag. Teckenspråkets dag firades i år för femte gången.

Vid justitieministeriet pågår som bäst en beredning av en särskild lag om teckenspråk och en genomgång av specialagstiftningen som berör teckenspråkiga.

– Teckenspråkiga definierar sig själv i första hand utifrån tillhörighet till en språklig och kulturell grupp, inte på basis av det funktionshinder som förknippas med dövhet. Avsikten är att teckenspråkslagen ökar kännedomen om teckenspråkigas rättigheter och stöder beaktandet av teckenspråkiga uttryckligen som en språklig och kulturell minoritet.

Särskilt bekymrad är Henriksson över förskolepedagogik för teckenspråkiga.

– Den kritiska perioden för språkinlärning ligger i den tidiga barndomen. Därför är det, med tanke på både det finska och finlandssvenska teckenspråkets framtid, speciellt viktigt att rikta åtgärder i synnerhet på förskolepedagogik.

Senast behandlades teckenspråkigas rättigheter år 2013 i statsrådets berättelse till riksdagen om tillämpningen av språklagstiftningen. Enligt berättelsen borde myndigheterna öka sin kommunikation på teckenspråk.

– Det gläder mig att man i en del kommuner redan gjort framsteg inom e-kommunikation på teckenspråk. Även justitieministeriet kommunicerar på de båda inhemska teckenspråken i samband med val – så också vid det nästkommande Europaparlamentsvalet, påpekar Henriksson.

Målet är att stifta en allmän lag som klargör teckenspråkigas rättigheter redan under den pågående valperioden. ■

Får du den information du behöver på svenska?

SAMS, Samarbetsförbundet kring funktionshinder, gör en enkätundersökning om vilka åsikter och behov svenskspråkiga medlemmar i tvåspråkiga organisationer har. Resultaten av undersökningen används för att utveckla svenskspråkig verksamhet i samarbete med tvåspråkiga organisationer. SAMS är en svenskspråkig intresseorganisation för och av personer med funktionsnedsättning i Finland. SAMS projekt MiM, Samarbete mellan minoriteter inom minoriteten, är ett nätverksprojekt. Via projektet önskar SAMS att skapa bättre förutsättningar för samarbete mellan personer med olika typer av funktionsnedsättningar i Svenskfinland och uppmuntra och stöda tvåspråkiga handikappförbund och patientorganisationer i deras strävan att ge allt bättre service till sina medlemmar också på svenska. Svara på enkäten på adressen www.samsnet.fi. Enkätsvaren samlas in under tiden 3.2-15.3.2014. Svaren behandlas konfidentiellt och bland deltagarna som lämnar sina kontaktuppgifter lottas ett presentkort till Lippupiste.

Mer info om SAMS och projektet fås av projektkoordinator Ilona Salonen ilona.salonen@samsnet.fi 050-5901472.

NOTERAT

Finlandssvenskarna ger hemkommunens social- och hälsovårdsservice godkänt

I Pia K Erikssons rapport *Finlandssvenskarnas uppfattningar om hemkommunens social- och hälsovårdsservice* (FSKC Rapporter 3/2013) får den offentliga socialservicen i överlag ett stort förtroende.

Rapporten ger en bild av hur specifikt den svenskspråkiga befolkningen ser på social- och hälsovårdsservice i sin hemkommun, samt på de utvecklingsbehov och prioritetsområden som finns. Undersökningen ger en överblick över tillfredsställelsen med social- och hälsovård samt de utvecklingsbehov och prioritetsområden som den finlandssvenska befolkningen i de olika regionerna lyfter fram. Eftersom respondenterna är invånare i 76 olika kommuner dras inga slutsatser på kommunnivå, utan en mer allmän bild av hur de upplever social- och hälsovård utgående från sin egen kommun ges.

Majoriteten av finlandssvenskarna var av den åsikten att social- och hälsovården i den egna hemkommunen fungerar bra eller ganska bra. De regionala skillnaderna var inte märkbara men de som bodde i de större städerna med över 50 000 invånare var mer kritiskt inställda till servicen. Tilliten till personalen var något högre inom hälso- än socialvården. Detta kan bero olika orsaker som t.ex. på att fler personer har erfarenhet av hälsovården och att dess uppgifter och målsättningar är mer bekanta bland invånarna.

Opinioner och attityder gentemot social service är mångfasetterade och påverkas av olika faktorer. Svaren kan variera beroende på vilken roll man svarar i (t.ex. brukare, invånare, yrkesutövare eller beslutsfattare). Samtidigt har kontexten där frågorna ställs en viktig betydelse för svaren. Forskaren påvisar att de som använt sig av socialservice är mer kritiska mot den än sådana som inte använt sig av den. Kvinnor, pensionärer och arbetslösa utgör enligt de mest kritiska grupperna.

Betydelsen av att få service på sitt modersmål samt att utveckla den svenskspråkiga servicen var viktig. Av naturliga orsaker var de regionala skillnaderna betydande eftersom den procentuella andelen svenskspråkiga varierar i de olika kommunerna. Det är lättare att få social- och hälsovårdstjänster på svenska i de kommuner som har svenskspråkig majoritet. Dessa kommuner är ofta små vilket avspeglar sig i jämförelsen mellan språk och kommunstorlek.

Finlandssvenskarna vill helst satsa på barn och unga samt åldringar, sysselsättning och hälsocentraltjänster. Dessa utgör universella och samtidigt förebyggande tjänster för befolkningen. De procentuella andelarna eller antalet respondenter som vill utveckla en viss aspekt eller prioriterar en viss serviceform har inte direkt något samband med dess kvalitet eller hur det i verkligheten fungerar i dagsläge. Detta beror dels på att attityderna inte uteslutande baserar sig på personliga erfarenheter utan ligger på en imagenivå. ■

NOTERAT

Tillgängligt i Esbo

Esbo stad ordnar en specialsatsning på tillgänglighet under 2014 med tävling, certifikat och tillgänglighetsrådgivare.

Esbo är en konkurrenskraftig och vital stad där vardagen fungerar. Man vill göra Esbo tillgängligt så att alla kan nå tjänsterna och så att det är lätt att röra sig. Tillgänglighet nyttjar oss alla, vare sig vi rör oss med barnvagn, packning, rollator, kryckor eller rullstol. I en tillgänglig omgivning klarar vi oss oavsett hur bra vi ser, hör eller läser. Tydliga skyltar och smidig kundbetjäning underlättar vardagen för alla, också på webben.

Årets handling för tillgänglighet

Tävlingen *årets handling för tillgänglighet* är öppen för alla Esbobor. Finns det en tjänst, ett företag, ett samfund, en idé eller kanske en byggnadslösning i Esbo som förbättrar tillgängligheten till tjänster och gör det lätt att röra sig? Lämna förslag och motiveringar senast den 15 mars. Handikapprådet väljer de bästa bland förslagen, och Esboborna röstar fram en vinnare bland dem. Omröstningen börjar i maj. Stadsdirektör Jukka Mäkelä delar ut priset för Årets handling för tillgänglighet under Esbodagen den 30 augusti.

Bedömning och certifikat

Esbo stad utmanar alla företag i Esbo att bedöma tillgängligheten för sina egna lokalers och tjänsters del. Som stöd för bedömningen har vi tagit fram en blankett (LINKKI), som hjälper till att styra tankarna till de olika områdena inom tillgänglighet, så som att röra sig på gårdsområden och i lokaler, hur tjänstesituationer fungerar, skyltar och parkeringsmöjligheter. Ifall en lokal eller tjänst visar sig vara tillgänglig får företaget ta i bruk certifikatet *Tillgängligt i Esbo*.

Tillgänglighetsrådgivaren tipsar

Tillgänglighetsrådgivaren står till tjänst för företag i Esbo. Tillgänglighetsrådgivaren hjälper då du behöver information om tillgänglighet, tipsar om att avlägsna hinder eller hjälper med att fylla i bedömningsblanketten. Tillgänglighetsrådgivaren Sari Hirvonen-Skarbö betjänar på numret 043 825 2689 och per e-post på adressen **esteeton.espoo@espoo.fi**. Mer info hittar du på www.esbo.fi. ■

Händelsekalendern 2014

Februari

21–23.2. Vinterveckoslut i Peurunka motions- och badanläggning i Laukaa utanför Jyväskylä. För personer med utvecklingsstörning (med egna ledare/assistenter eller personal) och familjer. Arr: FDUV. Anmäl senast 31.1, jon.jakobsson@fduv.fi, 050 5948987.

25.2. Föräldranätverk i Pargas för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Familjemiddag kl. 17, nätverksträff kl. 18–19.45 i Folkhälsanhuset i Pargas, Munkvikvägen 31. Arr: FDUV och DUV i Västra Åboland. Info och anmälan: Anna Öhman, 044 547 5387, aboland@fduv.fi, www.fduv.fi

28.2–2.3. Ungdomsläger i Högsand i Hangö. Kom och ha skoj tillsammans med ungdomar med särskilda behov från hela landet på FDUV:s läger. Arr: FDUV. jon.jakobsson@fduv.fi, 050 5948987. www.fduv.fi

Mars

6.3. Föreläsning om tystnadsplikt och sekretess på Åland kl. 12.30–15.30 för personal inom Ålands omsorgsförbund, kl. 18-21 för anhöriga och brukare. Föreläsare Johanna Lindholm, jur.mag. språkskyddssekreterare på Folktinget och Ben Thilman, omsorgspräst. Arr: FDUV/Etiskt forum, Ålands omsorgsförbund, DUV på Åland. Info: marita.maenpaa@fduv.fi, 040 5231846. www.fduv.fi

6.3. Föräldranätverk i mellersta Österbotten, träff kl. 18–20.30 för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Vi träffas på FDUV:s kansli i Vasa, Handelsesplanaden 20 A. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

11.3. Karaträffen – en kväll för pappor till barn med särskilda behov kl. 17.30–21 på Omsorgsbyrån i Jakobstad, Stationsgatan 1. Föreläsning och diskussion med familjerådgivare och -terapeut Leif Westerlund. Därefter går vi ut och äter (på egen bekostnad). Arr: FDUV och Omsorgsbyrån i Jakobstad. Info och anmälan senast 6.3: Tina Holms, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

11.3. Studiecirkel om iPad och appar kl. 18–20 i Folkhälsans Datatek i Vasa, Vasaesplanaden 17. Siv-Britt Häggman från Folkhälsan berättar om iPaden och appar som kan vara intressanta att känna till för barn och vuxna med särskilda behov. Studiecirkeln träffas varannan månad, totalt 4 gånger. Den sista träffen hålls 6.5. Alla intresserade är välkomna. Arr: FDUV/Lärum, Folkhälsans Datatek och SSC. Info och anmälan senast 7.3: Tina Holms, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

12.3. Är det bara de starka som överlever? Utbildning om den sociala sektorns intressebevakning i Borgå, Äppelbackens servicecenter, Tullportsgatan 4. Festsalen klockan 16-19. Anmälningar till info@samsnet.fi eller 0505629164 senast 5.3. Arr. SAMS

18.3. Föräldranätverk i Raseborg för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Nätverksträff kl. 18.30–20.30 i Seniora i Ekenäs, Prästängsgatan 14. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, 040 523 18 46, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

19.3. Grundkurs för läsombud (personal inom omsorgen) på Yrkesakademin i Österbotten/Vuxenutbildningscenter i Vasa. Arr: Yrkesakademin i Österbotten och FDUV/LL-Center. Anmäl: vuxcenter@yrkesakademin. Info: johanna.rutenberg@fduv.fi, 0400 716078. www.ll-center.fi

19.3. Föräldranätverk i norra Österbotten, träff kl. 18.00–20.30 för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Vi träffas på Jonnas arbetsplats Nestepaine i Karleby, Patamäkivägen 3 och diskuterar vidare kring en handbok som gruppen utformar. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

22.3. Allsång och dans med Thomas Lundin och Thomas Enroth kl. 17.30–21.00 i Tobaksmagasinet i Jakobstad. Arrangör: Keva-Koti i Jakobstad, FDUV och de lokala DUV-föreningarna. Info: Christina Mannfolk på DUV i Vasanejden, 040 543 45 56 eller vasanejden@duv.fi.

25.3. Föräldranätverk i Pargas för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Familjemiddag kl. 17.00, nätverksträff kl. 18–19.45 i Folkhälsanhuset i Pargas, Munkvikvägen 31. Arr: FDUV och DUV i Västra Åboland. Info och anmälan: Anna Öhman, 044 547 5387, aboland@fduv.fi, www.fduv.fi

26-27.3. Seminariet Mediers roll och ansvar för inkludering - Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder ordnas på Island.

24-27.3. Rehabiliteringskurs i personlig utveckling på Solvalla Idrottsinstitut. Målgrupp: personer med erfarenhet av psykisk ohälsa och psykosociala svårigheter. Ansök senast 26.2. Arr. Psykosociala förbundet rf. med stöd av RAY. Avgiftsfri kurs, inkl. kost, logi, resor. www.fspc.fi eller ann-charlott.rastas@fspc.fi, 06-7232517.

April

SOS Aktuellt nummer 2. Deadline tisdagen den 1 april. Utkommer vecka 15.

2.4. Föreläsning kring utkomststöd på Åbo Akademi, Strandvägen 2 i Vasa. kl.13-16 Föreläsare är jurd.dr Eva Gottberg och föreläsningens fokus är utkomststöd till utlänningar och de nya direktiven som social- och hälsovårdsministeriet gav ut under år 2013. Bindande anmälan senast 26.3 till kansli@fssf.fi

7-8.4. FSSF:s Förbundskongress i Jakobstad med temat "vård i hemmet". Första dagen fokuserar på närståendevård, funktionshinder och familjevård. Andra dagen fokuserar på hemmaboende vård. 180 euro för medlemmar och 210 euro för icke-medlemmar för två dagar. Program på www.fssf.fi Anmälning senast 10.3 till kansli@fssf.fi

7-8.4. "Vård i hemmet", Finlands Svenska Socialförbunds kongress i Jakobstad. Närståendevård, familjevård, funktionshinder samt äldrevård. www.fssf.fi

7-11.4, 8-12.9. och 17-21.11. Tredelad rehabiliteringskurs för unga (16-30) med lindrig/medelsvår depression eller panik- och ångeststörningar. Plats: Härmä kuntokeskus, Yli Härmä. Arr. Psykosociala förbundet r.f med stöd av FPA. Ansök så fort som möjligt till FPA. www.fspc.fi eller ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517

7-12.4. Semestervecka för personer med psykisk ohälsa, individuell- eller parsemester, på badhotellet Päiväkumpu i Karis-Lojo. I samarbete med Svenska semesterförbundet. www.fspc.fi eller www.semester.fi. Info: Susanna Stenman, tfn 0503047642.

12.4. Upp i det blå – sinnesfest för alla barn kl. 12–16 på Annegården i Helsingfors. Alla barn, oberoende av funktionsnedsättning, är välkomna. Vi skapar och har roligt med konst och kultur. Arr: Luckan med samarbetspartners. Info: Zusan Söderström, zusan.soderstrom@luckan.fi, www.luckan.fi/helsingfors

12.4. Dansgala på Böle uf-lokal i Närpes kl. 18–20.30. Arr: DUV i Sydösterbotten. Anmälan senast 28.3: Monica Bonde, 040 8326 607, sydosterbotten@duv.fi

15.4. Föräldranätverk i Pargas för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Familjemiddag kl. 17, nätverksträff kl. 18–19.45 i Folkhälsanhuset i Pargas, Munkvikvägen 31. Arr: FDUV och DUV i Västra Åboland. Info och anmälan: Anna Öhman, 044 547 5387, aboland@fduv.fi, www.fduv.fi

15.4. Föräldranätverk i Raseborg för föräldrar till barn och unga med särskilda behov. Nätverksträff kl. 18.30–20.30 i Gardbergs hus i Karis, Nabogatan 20. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, 040 523 18 46, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

23.4. Vi blir alla äldre, om åldrande hos personer med utvecklingsstörning i Vegahuset, Nordenskiöldsgatan 18 A, Helsingfors. Kl. 12.30–16 för personal inom handikappservice och specialomsorgen, anhöriga och andra intresserade, kl. 18–20.30 för föräldrar, anhöriga och andra intresserade. Föreläsare är Frode K Larsen, enhetsleder, Utviklingshemning ag aldring, Nasjonelt kompetansesenter for aldring och helse, Norge. Arr: FDUV. Info och anmälan: Marita Mäenpää, 040 523 18 46, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

24.4. Vi blir alla äldre, om åldrande hos personer med utvecklingsstörning i Arbis i Vasa, Kyrkoesplanaden 15. Kl. 12.30–16 för personal inom handikappservice och specialomsorgen, anhöriga och andra intresserade, kl. 18.00–20.30 för föräldrar, anhöriga och andra intresserade. Föreläsare är Frode K Larsen, enhetsleder, Utviklingshemning ag aldring, Nasjonelt kompetansesenter for aldring och helse, Norge. Arr: FDUV. Info och anmälan: Marita Mäenpää, 040 523 18 46, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

Maj

SOS Aktuellt nummer 3. Deadline tisdagen den 20 maj. Utkommer vecka 22.

5-8.5. Rehabiliteringskurs, egen kraft i fotoform enl. metoden "kraftgivande fotografering" på Pörkenäs lägergård, Jakobstad. För unga vuxna (20-30 år) med psykisk ohälsa från hela Svenskfinland. Krävs varken förkunskap eller utrustning. Ansök senast; 4.4. Arr. Psykosociala förbundet rf. med stöd av RAY. Avgiftsfri kurs, inkl. kost, logi och resor. www.fspc.fi eller ann-charlott.rastas@fspc.fi, 06-7232517.

6.5. Må bra-dag för seniorföräldrar ordnas i Borgå. För äldre föräldrar och anhöriga som har vuxna barn med utvecklingsstörning som bor i gruppbostad, egen lägenhet eller kvar i sitt barndomshem. Arr: FDUV. Info och anmälan: Marita Mäenpää, 040 523 18 46, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

8.5. Må bra-dag för seniorföräldrar ordnas i Raseborg. För äldre föräldrar och anhöriga som har vuxna barn med utvecklingsstörning som bor i gruppbostad, egen lägenhet eller kvar i sitt barndomshem. Arr: FDUV. Info och anmälan: Marita Mäenpää, 040 523 18 46, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

10.5. Friluftsdag med möjlighet till övernattning med start kl. 15 i omgivningarna kring Molnträsket i Vasa. För personer med utvecklingsstörning. Kom med ut i naturen, umgås vid lägerelden och grilla. De som vill kan övernatta med oss i vindskydd. Arr: FDUV. Info och anmälan senast 5.5: Tina Holms, 040 567 92 57, tina.holms@fduv.fi, www.fduv.fi

21.5. Handikappforums vårmöte.

Vill du lägga in material på händelsekalendern? Kontakta Daniela Andersson, daniela.andersson@kolumbus.fi, tel. 044-5554388. Deadline för material till nummer 2/2014 är den 1 april, tidningen utkommer vecka 15.